

Бровченко А.

ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ОСНОВ ЕТНОДИЗАЙНУ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті запропонована розробка теоретичної моделі формування фахової компетенції вчителів-етнодизайнерів. Виокремлено компоненти структури теоретичної моделі. Наочно відображено вимоги до майбутніх учителів трудового навчання, які відзначаються компетентністю з мистецтва етнодизайну.

В статтє предложена разработка теоретической модели формирования профессиональной компетентности учителей-этнодизайнеров. Выделены компоненты структуры теоретической модели. Наглядно отражены требования к будущим учителям трудового обучения, которые отличаются компетентностью в искусстве этнодизайна.

Актуальність статті. У пластичних мистецтвах виявляється тенденція до традиціоналізму, до багаторазово апробованих традиційних цінностей. Це основний лейтмотив сучасного мистецтва дизайну, який необхідно використати у формуванні фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх вчителів трудового навчання. Ментальність народу, система його архетипів відображаються своєрідно і специфічно у пластиці предметного світу. “Як та чи інша національна культура розбудовує свій досвід конституванням світозабудови в образі, ейдосі, ідеалі, так вона і структурує предметну діяльність дизайну в контексті його практики й культуротворення взагалі /1, с.22/. Важливо відродити культурологічну модель національного дизайну на основі українського декоративно-прикладного мистецтва.

Мета статті: запропонувати наукове обґрунтування моделі формування фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх вчителів трудового навчання, виокремити ієрархічну структуру моделі, у якій оптимальним чином поєднати експериментальні педагогічні умови: зміст художньої обробки матеріалів з урахуванням автентичного, професійного і унікального рівнів майстерності; організаційні форми навчального процесу, які забезпечують зв'язок із професійним, художнім виробництвом, що функціонує як традиційна школа учнівства”, модифікована у вигляді сучасного експериментального навчального центру з основ етнодизайну;

сукупність способів, прийомів і засобів комплексного впливу на студентів з метою стимулювання і коригування формування фахової компетентності з основ етнодизайну, самореалізації всіх сфер духовного життя особистості майстрів-художників.

Стан проблеми. Останніми роками активізувався пошук шляхів навчання учнів, які зможуть діяти та приймати рішення у нестандартних соціально-економічних умовах. Ефективною виявилася навчально-тренувальна фірма /НТФ/. Професійне навчання в умовах НТФ здійснюється в процесі конкретної виробничої діяльності з широким використанням сучасної інформаційно-обчислювальної техніки та засобів комунікації. Викладачі-інструктори є консультантами та ініціаторами, а не контролерами у навчанні.

Вимоги до викладачів у НТФ:

- ✓ економічна підготовка та педагогічна компетентність;
- ✓ досвід керівної роботи у комерційних структурах, сфері декоративно-прикладного мистецтва і викладацької роботи, знання мов, володіння комп'ютером, знання офісної техніки і основ етнодизайну.

Про необхідність створення по-сучасному матеріально і технічно обладнаного предметно-розвивального середовища у вищих закладах освіти висловлюються провідні науковці з галузі художньої освіти. Так, В.Бугайов підкреслює: “Уже назріла необхідність реалізувати ідею загальної дизайн-освіти, загальної професійної дизайнерської та ергономічної освіти, початкових основ прикладної творчості і проектно художньої діяльності.

Необхідно рішенням Рад вищих навчальних закладів створювати сучасну технічну базу, спроможну повноцінно забезпечувати загальну дизайн-освіту, а також підготовку майбутніх вчителів трудового навчання з компетентністю етнодизайнера /2, с.25/.

Модель експериментальних педагогічних умов художньої обробки матеріалів на основі етнічних традицій впроваджувалася в науково-виробничій фірмі “Еліта” (м. Київ). Матеріальна база науково-виробничої фірми характеризується: повноцінним, укомплектованим сучасним обладнанням для етнодизайну і естетичним оформленням приміщень /класи, майстерні, зали, бібліотека тощо/, необхідних для поєднання теоретичного і практичного компонентів навчання;

- ✓ наближеністю навчального комплексу до безпосереднього виробництва на художньому комбінаті;
- ✓ можливістю безпосереднього ознайомлення з новими технологіями етнодизайну і матеріалами;
- ✓ сприятливими умовами для оволодіння студентами рідкісними жанрами художньої обробки матеріалів – торцевими модулями, обробкою поверхонь лазерним променем, тощо;
- ✓ технологічним рівнем творення різноманітних тонових відтінків на основі застосування природних барвників, а також можливістю розширення матеріальної бази у відповідності до потреб ринку. У поточний момент аналогічні експериментальні майданчики створюються у системі міжшкільних навчально-виробничих комбінатів України. Для них підготовлено експериментальне програмове забезпечення [3]

Нову модель науково-виробничої фірми з етнодизайну ми розглядаємо як апробований практикою аналог для розробки теоретичної моделі формування фахової компетентності з етнодизайну у майбутніх вчителів трудового навчання.

Основний зміст статті. У розроблюваній нами теоретичній моделі системотворчим компонентом у сукупності педагогічних умов обрано предметно-розвивальне середовище, подібне до сучасного Центру українських пластичних мистецтв. Потреба у створенні архітектурно-облаштованої і функціонально-діючої моделі середовища для підготовки майбутніх вчителів трудового навчання з основ етнодизайну є актуальною і своєчасною. Такий комплексно обладнаний, експериментальний центр повинен забезпечувати ефективну підготовку майбутніх вчителів трудового навчання з основ етнодизайну.

Вивчаючи курс етнодизайну, студенти матимуть можливість оволодівати й іншими технологіями і техніками обробки матеріалів. Це потрібно для того, щоб розширити поле діяльності майбутніх вчителів трудового навчання з компетентністю етнодизайнера і для того, щоб отримати нові можливості для проектування. Повний курс навчання в експериментальному закладі дасть можливість студентам ознайомитися не тільки теоретично, але й практично /за вільним вибором/ з переважною більшістю технологій обробки різноманітних матеріалів, з формотворенням за аналогом до традиційних технік декоративно-прикладного мистецтва. Адже сучасні предмети і засоби праці – це не традиційні техніки, а супертехнології з виготовлення матеріально-художньої продукції. Варто лише згадати плоттери, які

разом із комп'ютером забезпечують сьогодні художній розпис будь-якими кольорами на будь-якому матеріалі.

У нашому експериментальному центрі з основ етнодизайну використання етнічних аналогів матеріально-художньої культури також планується здійснювати з комп'ютерною підтримкою. Основним завданням експериментального навчального центру є створення і відпрацювання інноваційної технології фахової компетентності з основ етнодизайну та розповсюдження цього досвіду на інші навчальні заклади вищої освіти. Інші завдання підготовки: передача досвіду організації та здійснення підготовки кваліфікованих фахівців; передача технологій художньої професійно-педагогічної освіти у формі НТФ /навчально-тренувальної форми/; механізми контактів та співробітництва з іншими навчально-тренувальними формами, в т.ч. західноєвропейських країн.

За результатами аналізу спеціальної літератури, пов'язаної з художнім конструюванням і проектуванням, було розроблено таблицю орієнтовної послідовності проектування виробів студентами.

Таблиця 1.
Послідовність художнього проектування виробів

№ п/п	Етапи художнього проектування
1	<p>Вибір особистість-ціннісних інформаційних джерел для художнього проектування:</p> <ul style="list-style-type: none"> - природних аналогів; - аналогів регіональних зразків; - універсально-етнографічних аналогів; - аналогів зарубіжних зразків ХОД; - особистісних проектних ідей.
2	<ul style="list-style-type: none"> - Використання засобів проектного моделювання: - графічних начерків і орієнтовних макетів на пошуковому етапі; - демонстраційних ескізів і макетів на етапі репрезентації художнього проекту; - "протокольної" графіки (лінійної, лінійно-тонової, світло-тіньової, поліхромної); - шрифтової інформації та еталонних макетів або дослідних зразків на завершальному етапі розробки художнього проекту; - підбору матеріалів, кольорів, оптимальних способів обробки на етапі реалізації художнього проекту.

Була розроблена професіограма майстра з основ етнодизайну.

Професіограма майстра з етнодизайну - перелік загальнотрудових та спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних для успішного і повноцінного здійснення художньої обробки деревини.

Професіограма з основ етнодизайну включає чотири найосновніші групи факторів: соціокультурні, природні, особистісні, технологічні.

Група соціокультурних факторів пов'язана із розумінням майстрами етнодизайну зумовленості національної форм і композицій творів, особливостями географічних територій (Сходу і Заходу, України і окремих її регіонів).

Група природних факторів - це наявність природного довілля, яке забезпечує ситуацію вибору різних матеріалів із збагаченою текстурою волокон, а також рефлексією природного довілля, почуття органічної єдності майстра з природою.

Група особистісних факторів, пов'язаних з умінням визначати за зовнішніми ознаками матеріалу його текстуру і колірні відтінки, уміння відтворювати історію розвитку матеріалу з метою його художньої трансформації, що залежить від структури психограми майстра етнодизайну - вимог до його психічного стану і сформованості необхідної сукупності його професійних здатностей та здібностей а саме: форм синтезу на рівні уяви; форм дивергентного (варіативного) мислення, сукупності інтелектуальних умінь.

Група технологічних факторів, пов'язаних з ефективним володінням способами ручної і механічної заготовки матеріалів для художньої обробки, використанням селекційно-генетичних способів штучного збагачення текстури, ефективними способами нарізування деталей з оптимально вираженими рисунками і відтінкам кольорів. Зазначені групи факторів подані у таблиці.

Таблиця 2.

Основні групи факторів професійної готовності майстрів етнодизайну

<p><u>Технологічні</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Індивідуальні ручні способи виготовлення заготовок; • використання технічних пристроїв для поліпшення матеріалів; • технологічні можливості удосконалення художніх особливостей заготовок з різних матеріалів; • селекційно-генетичні способи збагачення візерунків, кольору і тону. 	<p><u>Соціокультурні:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • традиції національної форми і композиції; • зв'язок декоративно-прикладного мистецтва з мистецтвом дизайну; • врахування методології екологічного синтезу для розробки української моделі художньої обробки матеріалів XXI ст.
<p><u>Особистісні:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • (психограма) форми з синтезу на рівні уяви; • форми дивергентного (варіативного) мислення; • сукупність інтелектуальних умінь; • розвивальна рефлексія середовищ: соціокультурного, природного, предметно - розвивального (архітектонічного). 	<p><u>Природні:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • вибір різних матеріалів за зовнішніми ознаками; • визначення колірних відтінків за зовнішніми ознаками матеріалів; • окультурено-природні способи штучного збагачення матеріалів; • різновиди аномалії матеріалів як <u>спосіб художнього збагачення їх текстури.</u>

У групі особистісних факторів важливе значення має психограма майстрів етнодизайну. Таким у найзагальнішому вигляді був організаційний аспект експериментальної моделі формування фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх вчителів трудового навчання.

Висновки. Теоретична модель формування фахової компетентності з етнодизайну у майбутніх вчителів трудового навчання буде ефективною, якщо включатиме у структуру зовнішній (інформаційно-педагогічний) і внутрішній (інформаційно-особистісний) компоненти; якщо змістом підготовки буде предметно-розвивальне середовище у вигляді експериментального центру з етнодизайну, розроблене за аналогом сучасних професійних навчально-тренувальних фірм.

Цитована література:

1. Легенький Ю. Культурологічна модель дизайну / Технічна естетика і дизайн: Науково-технічний збірник. Вип.1. – К.: Віпол, 2001. – с. 21.
2. Бугайов В., Чурюмов С. Шлях до пріоритетного дидактичного принципу естетичності навчання // Технічна естетика і дизайн. Вип.1. – К.: Вітал, 2001. – с. 47.
3. Дизайн-освіта: профільне навчання старшокласників: Progr., календар. плани і не тільки. –К: Вид.дім «Шкіл.світ»: Вид. Л.Галіцина, 2006.-128 с.